

Бондарчук В.Я.,
*студент 6 курсу, 1 групи Інституту про-
куратури та кримінальної юстиції Націо-
нального юридичного університету імені
Ярослава Мудрого*

ЗЛОЧИННІСТЬ У ВІРТУАЛЬНІЙ СФЕРІ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД

Ключові слова: злочинність, кіберзлочини, кіберзлочинці, кіберзлочинність, віртуальний простір, комп'ютери, злочини.

Ключевое слово: преступность, киберпреступления, киберпреступники, киберпреступность, виртуальное пространство, компьютеры, преступления.

Keyword: crime, cybercrime, cybercriminals, cybercrime, cyberspace, computers, crimes.

Анотація. В тезах здійснено аналіз такого явища як злочинність у віртуальній сфері з кримінологічного погляду. Встановлено особливості даного виду злочинів, основні їх види і форми поширення.

Аннотация. В тезисах осуществлен анализ такого явления как преступность в виртуальной сфере с криминалогического точки зрения. Установлены особенности данного вида преступлений, основные их виды и формы распространения.

Summary. The theses analyze such a phenomenon as crime in the virtual sphere from a criminological point of view. The peculiarities of this type of crimes, their main types and forms of distribution are established.

Злочини у віртуальному просторі у XXI столітті вже не викликають здивування правників. Як і в більшості країн світу, в Україні активізується розвиток і використання інформаційно-телекомунікаційних технологій, що в свою чергу створює сприятливі умови для вчинення певних правопорушень, які мають загальну назву - «кіберзлочинність». Постіндустріальна стадія розвитку людства вимагає переосмислення й уточнення багатьох положень кримінологічної теорії, перегляду традиційних підходів до боротьби зі злочинністю. На сучасному етапі кримінологія проходить етап формування нової парадигми, зміни наукового світогляду, генерування ідей та упровадження інновацій [5, 169].

Актуальність цієї теми, визначена тим, що сьогодні жертвами злочинів у віртуальній сфері можуть стати не лише одиниці людей, а цілі установи і тим більше держави, саме тому виникає потреба у врегулюванні даного питання. Динаміка злочинності на протязі останніх років характеризується хвилеподібними коливаннями, які чітко показують виражену тенденцію до зростання злочинності на території нашої держави. Висока складність соціальних систем є безумовною ознакою нелінійності законів залежності станів таких систем від певних зовнішніх та внутрішніх факторів [7]. Слід погодитись, що розвиток інформаційного суспільства та супутні йому зміни наукового світогляду призвели до перегляду багатьох уявлень про суспільство та усі явища і процеси, що в ньому відбуваються [8, с. 145].

Сфера кібербезпеки знаходиться на стику інтересів конфіденційності, приватності і необхідності державного захисту прав і законних інтересів людини. Законом України «Про Засади державної політики України в галузі прав людини» одним з основних напрямів державної політики України визнано забезпечення захисту людини і громадянина від посягань з боку іншої людини та посягань з боку держави. Законом задекларовано визнання презумпції особистої свободи людини відповідно до принципу, згідно з яким дозволено все, крім того, що прямо забороняється законом, в той же час визнання обмеженості свободи держави, її органів і посадових осіб відповідно до принципу, згідно з яким дозволено лише те, що прямо передбачається законом [9].

Термін «кіберзлочинність» знайшов своє відображення в Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Відповідно до статті 1 даного Закону кіберзлочинність визначається як сукупність кіберзлочинів, а кіберзлочин це суспільно небезпечне винне діяння у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України. З точки зору філософії, парні категорії «хаос» і «порядок» взаємопов'язані, співвідносяться як діалектичні протилежності, постійно переходять одна в іншу. Проте у впорядкованих явищах є причина, що їх породжує, визначає повторюваність, послідовність і прогнозованість розвитку [5, 204].

У свою чергу кіберпростір - середовище (віртуальний простір), яке надає можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних. [1]

Україна входить до десятки країн із найвищим рівнем поширення кіберзлочинності – за 2019-2020 рр. їх кількість збільшилась на 25%. За статистичними даними наданими Генеральною прокуратурою України, кількість злочинів у сфері використання електронно-обчислюваних машин, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (до яких належить сьогодні і кіберзлочин-

ність), невинно зростає. За один рік рівень реєстрації таких злочинів збільшився вдвічі.[2]

Для такого виду злочинів характерні певні особливості до яких варто віднести: підвищену латентність таких злочинів, яка забезпечується певною мірою можливостями віртуального простору (анонімністю, складністю інфраструктури); транскордонним характером зазначених злочинів, оскільки злочинець, об'єкт злочинного посягання та потерпілий переважно перебувають на території різних держав; наявність інтелектуального характеру в особи злочинця, що в свою чергу зумовлює складність таких злочинів і постійне оновлення способів їх вчинення та засобів за допомогою яких вчиняються злочини; багаторазовий та дистанційний характер злочинної діяльності; неможливість запобігти та припинити злочинне посягання традиційними засобами та способами.

В науковій літературі існує чимало підходів до класифікації кіберзлочинів, але найбільш доцільним і поширеним є поділ кіберзлочинів на такі групи:

- 1) правопорушення проти конфіденційності, цілісності і доступності комп'ютерних даних і систем;
- 2) правопорушення, пов'язані з комп'ютерами, включаючи підробку і шахрайство, вчинені з використанням комп'ютерів;
- 3) правопорушення, пов'язані зі змістом інформації, зокрема, дитяча порнографія, расизм і ксенофобія;
- 4) правопорушення, пов'язані з порушенням авторських та суміжних прав, наприклад незаконне відтворення і використання комп'ютерних програм, аудіо/відео та інших видів цифрової продукції, а також баз даних і книг.[3]

Аналіз географії злочинності в Україні засвідчує, що найвищий коефіцієнт злочинної інтенсивності на 10 тис. населення спостерігається у м. Києві (8 злочинів), Миколаївській області (8 злочинів), Одеській області (5 злочинів), а також Львівській (3 злочини).[4]

Отже, підсумовуючи, варто зазначити що головною особливістю кіберзлочинності в Україні сьогодні є її швидке зростання та різноманітна спрямованість. Саме тому, держава повинна приділяти серйозну увагу створенню та удосконаленню ефективних

систем захисту інфраструктури від зовнішніх та внутрішніх загроз кібернетичного характеру.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за січень 2019/2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.gov.ua/dataset/4d8e1ba8-f036-4fbd-827c-fc3282fd0258>.
3. Пфю О.М. «Основні поняття і класифікація кіберзлочинності»//Актуальні задачі та досягнення у галузі кібербезпеки с.32-33, 2016.
4. Б.М. Головкін. Підручник Кримінологія за загальною редакцією с.257, 2020.
5. Головкін Б.М. Теперішнє і майбутнє кримінології //Проблеми законності. Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2020. № 149. С. 168- 184. URL: http://criminology.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/posib_viktimologiya-2017_finaln.pdf
6. Таволжанський О. В. Сучасні реалії кіберпростору України / О. В. Таволжанський // Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи : матеріали панельної дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму, м. Харків, 23–24 верес. 2020 р. – Харків, 2020. – С 203–208.
7. Robotization of manufacturing process: economic and social problems and legal ways of their solution / О. Е. Kostyuchenko, Т. V. Kolesnik, Z. V. Bilous, О. V. Tavolzhanskyi // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2019. – Vol. 3, is. 30. – P. 454–462.
8. Лукашевич С.Ю. Future crime: криміногенні загрози майбутнього/ С.Ю. Лукашевич // Забезпечення правопорядку в умовах коронакризи : матеріали панельної дискусії IV Харків. міжнар. юрид. форуму, м. Харків, 23–24 верес. 2020 р. / редкол.: В.Я.Тадцій, А.П.Гетьман, Ю.Г.Барабаш, Б.М.Головкін.– Харків: Право, 2020.– 250 с.
9. Таволжанський О. В. Особливості забезпечення кібербезпеки у сучасному світі: огляд суб'єктів запобігання кіберзлочинності.

Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія : Право. - 2018. - № 6. - С. 154-163.

Науковий керівник доц., к.ю.н. О.В. Таволжанський

Бражник В.О.,

студент 6 курсу, 2 групи, Інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**ДО ПИТАННЯ ПРО СПЕЦИФІКУ ПРОФІЛАКТИКИ
АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ
У ОБДАРОВАНИХ ПІДЛІТКІВ**

Ключові слова: адиктивна поведінка, обдаровані підлітки, профілактика.